

БЕЗПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЛІКАРІВ / CONTINUOUS PROFESSIONAL TRAINING OF DOCTORS

УДК: 378.046.4:004

DOI: 10.24061/2413-4260.IX.4.34.2019.4

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ
ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

І. І. Редько

Державний заклад «Запорізька медична академія післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України»
(м. Запоріжжя, Україна)

Резюме. На етапі реформування та стрімкого розвитку сучасної медицини важливе значення має впровадження новітніх інформаційних технологій в післядипломній медичній освіті. Управління якістю післядипломної освіти передбачає формування чітких засобів, форм і методів навчання на всіх етапах підготовки спеціалістів. Кваліфікована підготовка лікарів-інтернів є важливим завданням сучасної післядипломної освіти. З'являються нові вимоги до програми підготовки лікарів-інтернів з використанням у процесі підготовки сучасних інноваційних технологій. Зазначені у статті форми покращення ефективності сучасної післядипломної освіти із застосуванням сучасних інноваційних технологій допоможуть суттєво покращити результативність засвоєння як теоретичної, так і практичної частини підготовки по кожній лікарській спеціальності.

Ключові слова: освітня інновація, інноваційні методи навчання у післядипломній освіті, лікарі-інтерни.

Вступ

Стрімкий розвиток сучасної медицини обумовлює сьогодні необхідність безперервної освіти, постійного підвищення професійної компетентності. Постійне зростання обсягів медичної інформації та відносне обмеження часу її аналізу диктує необхідність впровадження новітніх інформаційних технологій в післядипломну освіту та нових підходів до вивчення діагностично-лікувального процесу [3]. З'являються нові вимоги до програми підготовки лікарів-інтернів з використанням у процесі підготовки сучасних технологій, що широко доступні і використовуються у підготовці лікарів за кордоном, особливо в країнах високого рівня економічного розвитку [2].

Інновація в післядипломній медичній освіті – цілеспрямований процес змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог [5]. Сама освіта перетворюється на інноваційне середовище, у якому здобувачі отримують навички та вміння самостійно оволодівати знаннями протягом життя та застосовувати ці знання в практичній діяльності [7].

Обов'язковою складовою підтримання якісного рівня державної лікарської післядипломної підготовки на сучасному етапі реформування медицини в Україні слід вважати забезпечення доступності нашим лікарям усіх форм навчання, що застосовують наші іноземні колеги [8].

Мета статті – визначити переваги та важливість інноваційних методів для поліпшення якості навчання лікарів-інтернів на післядипломному етапі освіти.

Згідно навчального плану та програми МОЗ України 2015 р. цикл інтернатури за спеціальністю «Загальна практика-сімейна медицина» включає 204 години на вивчення педіатричного розділу

«Здоров'я дитини», з них на розділ «Фізіологія та патологія неонатального періоду» припадає 14 годин.

За останні 5 років на курсі амбулаторної педіатрії в складі кафедри педіатрії та неонатології викладачами курсу проаналізовано якість викладання дисципліни «Педіатрія» на циклі інтернатури для лікарів загальної практики-сімейної медицини.

Організація навчального процесу для лікарів-інтернів за фахом «Загальна практика-сімейна медицина» враховувала наступні особливості. Всі лікарі-інтерни були випускниками вищих медичних закладів за спеціальностями: «Лікарська справа» - 98 (59,8%) лікарів, «Педіатрія» - 66 (40,2%) лікарів. Якість додипломної підготовки лікарів-інтернів за дисципліною «педіатрія» відрізняється з урахуванням як спеціальності лікаря, так і медичного вузу, який закінчив лікар. Додипломна підготовка лікарів-інтернів за дисципліною «педіатрія» за даними базисного письмового контролю знань показала, що позитивні відповіді на тестові завдання спостерігалися у 71 (43,3%) випадку.

З метою поліпшення якості навчання та викладання «педіатрії» як дисципліни було проведено анкетування 76 лікарів-інтернів. Результати анкетування показали, які вимоги для навчання потребують лікарі-інтерни: удосконалення практичних навичок із застосуванням симуляторів навчання або біля ліжка хворого – 70 лікарів (92,1%); самостійна курація пацієнтів та складання плану діагностики та лікування з наступним розбором в групі – 56 (73,7%); проведення інтерактивних занять – 68 (89,5%); поглиблене вивчення невідкладних станів з чітким алгоритмом надання лікарської допомоги – 76 (100%); впровадження комп'ютерних технологій (презентації, відеоконференції) для поліпшення сприйняття матеріалу по дисципліні – 76 (100%); проведення клінічних

розборів та конференцій по актуальним питанням педіатрії – 72 (94,7%); отримання на кафедрі сучасних стандартів – 71 (93%).

Відомо, що ефективність засвоєння знань залежить не лише від методів і прийомів навчання, а й від форм організації навчального процесу. Сучасний рівень розвитку післядипломної освіти орієнтує викладача на перехід від традиційного викладання матеріалу до впровадження нових інтерактивних технологій при проведенні лекцій, семінарських та практичних занять. В післядипломній освіті однієї тільки теоретичної підготовки для лікарів-інтернів не достатньо, володіння практичними навиками має також дуже велике значення. Саме тому, викладачами кафедри було удосконалено теоретична та практична частина учбового процесу для лікарів-інтернів загальної практики-сімейної медицини за дисципліною «педіатрія». Процес оптимізації навчання був направлений на підвищення мотивації оволодіння спеціальністю.

Використання прогресивних методик навчання, зокрема, комп'ютерних навчальних технологій, розширили можливості для якісної підготовки лікарів-інтернів. На кафедрі використовується презентаційний лекційний матеріал, на практичних заняттях і семінарах застосовуються наявні навчальні програми, методичні вказівки до проведення практичних та семінарських занять, а також відеофільми по актуальним питанням педіатрії та неонатології. Для закріплення знань, отриманих на лекціях, застосовуються етапні контрольні роботи як один із методів поза аудиторної підготовки, а також тестовий контроль за кожною темою. Підготовлені набори тестових завдань та ситуаційні задачі для практичних та семінарських занять, які дозволяють контролювати знання на протязі циклу.

З метою формування здібності до самостійної лікарської діяльності застосовано різні види проведення практичних занять. Найбільш ефективними методами навчання лікарів-інтернів є використання інноваційних методів занять: інтерактивні семінари, круглі столи та інтерактивні ігри, які дозволяють моделювати різноманітні виробничі ситуації, наближені до реальних умов, з обов'язковим динамічним розвитком задачі, що вирішується. За результатами анкетування 263 лікарів-інтернів, що проходили навчання протягом останніх трьох років, доведено, що 95,2% лікарів позитивно оцінили використання інтерактивних методів навчання та відзначили доцільність їх використання у післядипломній освіті. Згідно з результатами обговорення з викладачами, зазначені методи навчання підвищили ступінь самостійної підготовки до занять і активності лікарів-інтернів під час їх проведення, мотивацію до навчання, сприяли розвитку клінічного мислення, тренували вміння обґрунтовувати власну позицію в професійній сфері.

У світових напрямках розвитку післядипломної освіти чітко проявляється тенденція зростання частки самостійної роботи і зміщення акценту з викладання на навчання [1, 2]. Самостійна робота в сучасному освітньому полі розглядається як форма організації навчання, яка здатна забезпе-

чувати самостійний пошук необхідної інформації з використанням принципів доказової медицини, сприйняття і осмислення навчального матеріалу в ході аудиторних занять і в позааудиторний час, розвиток аналітичних здібностей, навичок контролю і планування навчального часу. Згідно з вимогами нормативних документів самостійна робота є обов'язковим компонентом освітнього процесу. На кафедрі самостійна робота лікарів-інтернів виконується без участі викладача, але за його завданням і керівництвом, що є однією з форм організації навчального процесу. До самостійної роботи відносяться різні за формою і організацією заняття, що відображають види діяльності лікаря: робота з навчальними посібниками і літературою, робота у вигляді навчальних завдань зі складанням алгоритму обстеження пацієнтів, вправи з тестовими і ситуаційними завданнями, підготовка рефератів.

Одним з результатів самостійної роботи лікарів-інтерна є написання рефератів з мультимедійною демонстрацією і наступною усною доповіддю перед аудиторією, а також обов'язковим обговоренням і оцінкою представленої роботи. Реферати зберігаються в архіві та складають тематичне портфоліо. Практика показує, що лікарів-інтернів розрізняють за рівнем готовності до реалізації вимог до самостійної роботи. Більшість інтернів мають високу мотивацію та успішно дотримуються вимог до виконання реферативної роботи. Поодинокі випадки низького рівня навичок интерна до самоорганізації дає можливість викладачу використовувати індивідуальний підхід (доповідь реферату на занятті в групі).

Головною метою самостійної роботи лікарів-інтернів є формування системи знань, вмінь та навичок, які вони можуть вільно та самостійно застосовувати у своїй практичній діяльності. З нашої точки зору, найбільш адекватним є дистанційні освітні технології, які передбачають використання цифрових носіїв інформації (електронні навчальні посібники, презентації лекцій, перегляд відеофільмів, робота з довідниками, базами даних, ознайомлення з наказами МОЗ України, законодавчою базою. При цьому наш досвід показує, що на сьогоднішній день лише поєднання прямого спілкування з дистанційними формами різного характеру, а також наявність у лікарів-інтернів індивідуальної мотивації здатне забезпечити якісний результат післядипломної освіти.

Застосування сучасних комп'ютерних технологій навчання, відеотехніки може бути найбільш успішно реалізовано тільки в комплексі із застосуванням друкованих носіїв інформації в сполученні з професіоналізмом викладача [5]. Зокрема, викладач післядипломної освіти має володіти в повному обсязі всіма практичними навичками по своїй спеціальності, бути не тільки майстром теоретичної підготовки, а й професіоналом високого класу. Адже авторитет такого викладача, бажання вчитись у нього, підвищувати свою професійну майстерність не викликає жодних сумнівів [2, 4, 9].

Поліпшення якості навчання викладачами курсу направлено на удосконалення практичних навичок по наданню невідкладної допомоги, оволодінню сучасними медичними методиками, правильній

інтерпретації лабораторних та інструментальних даних та широке застосування інформаційних технологій.

Одна з основних задач викладання це навчання лікарів-інтернів визначати напрямки діагностичного пошуку, проводити диференціальну діагностику та формулювати заключний діагноз з призначенням лікування, та програми реабілітації. Задача інтерна – вміти оцінити тяжкість стану пацієнта, виділити особливості клінічного перебігу хвороби та її розвитку, аналізувати вплив супутніх захворювань на стан дитини, формулювати основний діагноз, що визнає подальшу лікарську тактику та правильний вибір медикаментозної терапії.

Сучасна медична освіта повинна поєднувати традиційні засоби оволодіння практичними навичками та симуляційні методи навчання з використанням муляжів, фантомів, тренажерів.

Нині не можна говорити про забезпечення належного рівня кваліфікації лікарів без створення і підтримання можливостей доступу до тренінгових центрів з широким набором симуляторів, віртуальних засобів, які дозволять заглиблюватись у будь-яку клінічну ситуацію і успішно її вирішувати [5]. Такий інноваційний підхід дозволить викладачам моделювати клінічні ситуації, безпечні для пацієнта, забезпечити контроль та об'єктивну оцінку знань лікарів-інтернів. Самим інтернам – можливість багаторазового повторення дій для закріплення вміння розпізнавати та своєчасно ліквідувати свої помилки, професійно оволодіти медичними маніпуляціями.

Наявність в ДЗ «ЗМАПО МОЗ України» стимуляційного класу з багатофункціональними технологічними засобами для навчання дає можливість удосконалити практичні навички лікарів-інтернів для подальшої практичної роботи. Це дозволяє, з одного боку, індивідуалізувати викладацький підхід, з іншого – більш оперативно висвітлювати безперервно виникаючі актуальні питання, відповідно до стандартів лікування. Лікарі-інтерни нашого

курсу мають змогу удосконалювати практичні навички по наданню невідкладної допомоги пацієнтам на базі симуляційно-тренінгового центру. Практичне заняття на манекені – це поглиблене навчання розділу невідкладних станів, протоколів діагностики, реанімації та інтенсивної терапії пацієнтів, які перебувають в критичних станах.

Таким чином, сучасна медична освіта повинна поєднувати традиційні способи оволодіння практичними навичками та симуляційні методи навчання з використанням муляжів, фантомів, тренажерів.

Особливу увагу потребує навчання лікарів-інтернів вміти дотримуватися правил етики і деонтології, знайти індивідуальний психологічний підхід до пацієнта.

Післядипломна освіта лікарів в Україні має забезпечуватись визнанням підвищення професійного рівня лікарів не тільки на заходах, що організуються кафедрами післядипломної освіти, але й на спеціалізованих курсах, стажуванні за кордоном, онлайн-курсах, конференціях, симпозіумах і конгресах вітчизняного та міжнародного рівня, організаторами яких є профільні громадські асоціації [6].

Висновки

1. На сьогоднішньому етапі реформування медицини в Україні обов'язковою складовою підтримання якісного рівня державної лікарської післядипломної підготовки слід вважати забезпечення доступності лікарям усіх форм навчання, що застосовують за кордоном.

2. На підставі аналізу наукових досліджень та методичної літератури щодо впровадження інноваційних методів навчання у вищих медичних навчальних закладах показано, що підготовка лікарів із застосуванням сучасних медичних інноваційних технологій дозволить їм самостійно та ефективно удосконалювати свою професійну майстерність і працювати в єдиному професійному європейському просторі.

Література

1. Андрущенко В. Європейський педагогічний досвід та національний досвід: гармонізація пріоритетів. Вища освіта України. 2014; 3:5-11.
2. Барміна Г. Стан та перспективи медичної освіти в Україні. Еженедельник Аптека [Інтернет]. 2017 [цитовано 2018 Лис 27];6. Доступно на: <https://www.apteka.ua/article/401518>
3. Вашук ФГ, редактор. Інтеграції в європейській освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи. Ужгород: ЗакДУ; 2011. Вашук ФГ. Перехід до інноваційних технологій у вищій освіті – вимога часу. с. 290-305.
4. Дубягін ОБ. Інноваційні технології та методи навчання як фактор удосконалення навчального процесу [Інтернет]. [цитовано 2019 Жов 9]. Доступно на: http://www.geci.cn.ua/uk/home/item/download/446_a657598348b2a6e8c60b5c4f62_a104f0.html ел. посилання не спрацьовує, опис джерела взято з посилання іншого тексту
5. Козак ЛВ. Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі. Освітологічний дискурс [Інтернет]. 2014 [цитовано 2018 Лис 22];1:95-107. Доступно на: <http://www.od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/96/90>
6. Народження нової освітньої моделі для розвитку лікарів. Дайджест матеріалів спеціалізованих професійних медичних видань [Інтернет]. 2018[цитовано 2018 Лис 27];2. Доступно на: https://accemedin.com/img/content/materials/images/digest_2.pdf
7. Саух ПЮ, редактор. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка; 2011. 496 с.
8. Симуляційне навчання як концепція і метод. Дайджест матеріалів спеціалізованих професійних медичних видань [Інтернет]. 2018 [цитовано 2018 Лис 27];3:14-7. Доступно: https://accemedin.com/img/content/materials/images/digest_2.pdf
9. Черешнюк ГС, Черешнюк ЛВ, Ахмедова АА. Деякі питання підготовки лікарів-інтернів в сучасних умовах реформування системи охорони здоров'я. В: Мороз ВМ, редактор. Матеріали навч.-метод. конф. Підготовка медичних кадрів у сучасних умовах реформи системи охорони здоров'я України; 2017 Лют 15; Вінниця. Вінниця; 2017, с.3-6.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОСЛЕДИПЛОМНОМ ОБРАЗОВАНИИ

И.И. Редько

**ГЗ «Запорожская медицинская академия
последипломного образования МЗ Украины»
(г. Запорожье, Украина)**

Резюме. На этапе реформирования и стремительного развития современной медицины важную роль имеет внедрение новейших информационных технологий в последипломном медицинском образовании. Управление качеством последипломного образования предусматривает формирование четких средств, форм и методов обучения на всех этапах подготовки специалистов. Квалифицированная подготовка врачей-интернов является важной задачей современного последипломного образования. Появляются новые требования к программе подготовки врачей-интернов с использованием в процессе подготовки современных инновационных технологий. Отмеченные в статье формы повышения эффективности современного последипломного образования с применением современных инновационных технологий помогут существенно улучшить результативность усвоения как теоретической, так и практической части подготовки по каждой врачебной специальности.

Ключевые слова: образовательная инновация; инновационные методы обучения в последипломном образовании; врачи-интерны.

Контактна інформація:

Редько Ірина Іванівна – д.мед.н., професор, професор кафедри педіатрії та неонатології з курсом амбулаторної педіатрії ДЗ «Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України», м. Запоріжжя, Україна.

Контактна адреса: вул. Шкільна, буд. 25, кв. 379, м.Запоріжжя, 69003, Україна.

Контактний телефон: +380505614125

e-mail: redkoirina61@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8165-7036>

Контактная информация:

Редько Ирина Ивановна - д.мед.н., профессор, профессор кафедры педиатрии и неонатологии с курсом амбулаторной педиатрии ГУ «Запорожская медицинская академия последипломного образования МЗ Украины», г. Запорожье, Украина.

Контактный адрес: ул. Школьная, д. 25 кв. 379, г.Запорожье, 69003, Украина.

Контактный телефон: +380505614125

e-mail: redkoirina61@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8165-7036>

USE OF MODERN INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN POST-DIPLOMACY EDUCATION

I.I. Redko

**Public institution "Zaporizhzhya Medical
Academy of Postgraduate Education of the
Ministry of Health of Ukraine"
(Zaporozhye, Ukraine)**

Summary. At the stage of reforming and rapidly developing modern medicine, the introduction of the latest information technologies in postgraduate medical education is important. Quality management of postgraduate education provides for the formation of clear means, forms and methods of training at all stages of training.

The qualified training of interns is an important task of modern postgraduate education. New requirements are emerging for the internship training program using modern innovative technologies in the preparation process. The forms of increasing the effectiveness of modern postgraduate education using modern innovative technologies noted in the article will help to significantly improve the effectiveness of mastering both the theoretical and practical parts of the training for each medical specialty.

Key words: Educational Innovation; Innovative Teaching Methods in Postgraduate Education; Interns.

Contact Information:

Iryna Redko - MD, Professor, Professor of the Department of Pediatrics and Neonatology with the course of outpatient pediatrics State Institute "Zaporizhzhya Medical Academy of Postgraduate Education of Ministry of Health of Ukraine" (Zaporozhye, Ukraine)

Contact address: Shkolnay str., 25, ap.379, Zaporozhye, 69003, Ukraine.

Contact phone: +380505614125

e-mail: redkoirina61@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8165-7036>